

VIT FLYTA IKKI EFTIR MENTAN

»KULTURHUS LÖNNER SEG IKKE« NORSKA YVIRSKRIFTIN FÆR EYGNABRÝRNAR AT FLÚGVA UPP Í PANNUNA. AT HAVA NÓGVA MENTAN OG MENTANARHÚS GER HVÖRKI TIL ELLA FRÁ FYRI FÓLKATALIÐ Í NORSKA ÚTJAÐARANUM, STENDUR HAR. OG TAÐ VERÐUR UNDIRBYGT AV NORÐURLENDSKARI GRANSKING. OG VIT, SUM SEINASTU 10 ÁRINI HAVA HOYRT, AT TAÐ, SUM SKAL TIL FYRI AT SKAPA BÚSKAPAR- OG FÓLKAVØKSTUR, ER AT GERA OKKUM OG OKKARA HEIMSTAÐIR LOKKANDI FYRI »TANN KREATIVA KLASSAN«, MUGU FINNA OKKUM NÝGGJAR SANNLEIKAR. TAÐ SNÝR SEG KANSKA MEIRA UM AT GERA TEY NØGD, SUM LONGU HAVA VALT STÓRBÝARRÚGVUNA AV MENTAN FRÁ

Katrin Petersen

N

orsku greinina hefur Aase Marthe J. Horrigmo skrivað. Hon er stjórnmálafróðingur og hefur hug at sleppa av við myturnar, sum norskar kommunur brúka at grundgeva við, tá tær brúka pengar til mentan. Serliga mentanarhús.

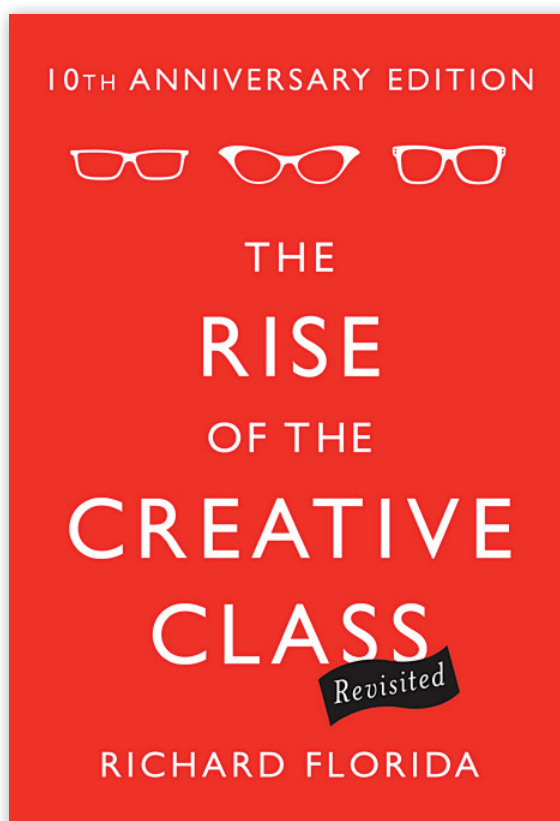
– Myturnar um, at mentanarhús kunnu skapa bæði búskapar- og fólkvækstur, eru at finna víða, kanska einamest millum lokalpolitikarar. Nógv mentanarhús verða bygd í dag við hesum mytunum sum grundgeving. Tað er ein trupulleiki. Og tað kann akkurát tað sama sigast beinavegin: mentanarhús eru ikki magnetir, sum draga arbeidsplass, kreativar íbúgvir ella ferðafólk til, skrivur hon.

Og kanska hugsar onkur »also... hefur nakar nakrantíð hildið, at mentanarhús beinleiðis lona seg? Geva yvirskot?« Og ja! Tað hefur onkur hildið. Ikki yvirskot í atgongumerkjaskøluni, kanska, men í fólkatáli. Og í ringvirkningum. Mentanartiltøk skuldu draga eitt serliga attraktivt fólkaslag til sín – tey kreativu. Og tá tey vóru komin, so var nýtt vinnulív og búskaparlig framgongd væntandi. Soleiðis segði teoriin úr USA.

TEY DÝRABARU KREATIVU

Tankarnir um »tann kreativa klassan« komu frá amerikanska samfelagsfróðinginum Richard Florida. Hann skrivaði populeru bókina »The rise of the Creative Class«, sum kom út í 2002. »Kreativi klassin« eru listafólk – men eisini fólk, sum arbeida við eitt nú kunningartøkni, miðlum, eru arkitektar, sniðgevar, verkfróðingar. Fólk, sum í sínum arbeiði skulu nýhuga og skapa. Og býirnir, sum høvdu nógv av hesum fólkunum, vóru býirnir, sum høvdu størsta vøksturin. Tí tey úr »kreativa klassanum« eru tey, sum eru kjarnin í nýggjum vinnugreinum, og sum hava høgar inntøkur (undantikið listafólkini.)

Men »kreativi klassin« búsetir seg ikki hvar sum helst. Hann vil hava eitt ávist umhvørvi. Hann vil hava tekniligar umstøður, gott breiðband til dæmis. Tolsemi

Tankarnir um »tann kreativa klassan« komu frá amerikanska samfelagsfróðinginum Richard Florida. Hann skrivaði populeru bókina »The rise of the Creative Class«, sum kom út í 2002

– tað má bera til at vera samkyndur, buddhistur, vege-tarur og einhvør annar minniluti, man mátti ynskt sær. Og so vil hann hava okkurt at fara til og luttaka í. Mentan. Mentan, sum hóskar til nýskapandi og forvitin fólk.

Ráðini til idnaðarbýir, sum høvdu sæð sínar bestu dagar, vóru tí at gera iløgur í mentanina, í stød og tiltøk, sum »tey kulu fólkin« fóru at dáma. So fóru tey at vilja

flyta til hesar býirnar og fóru at stovna vitanarfyrir-tøkur ella taka heima-arbeidsplassið við sær, sum fóru at venda niðurgongdini til vøkstur.

TAÐ LOYSIR SEG IKKI

Hesi ráðini funnu eisini veg til smáu býirnar og bygdirnar í Norðurlondum. Tað bleiv ein lokalpolitiskur sannleiki, at mentan kundi geva eina kommunu atdráttar-megi, skaffa henni fleiri íbúgvir. Skuldi ein útjaðari gera sær vónir um at »vera við í kappingini«, mátti hann hava mentan. Og tiskil okkurt slag av mentanarhúsi. Í Noregi vísti ein uppgerð í 2011, at tríggar av tíggju kommunum vóru í holt við ella høvdu í umbúna at byggja mentanarhús. Og hetta fær stjórnmálafróðingin Aase Marthe J. Horrigmo at seta knykklar í brýr. Tí hon heldur, kommunurnar gera hetta við skeivum grundgevingum. Og kann staðfesta, at ofta verður ov lítið av pengum sett av, tá mentanarhús verða bygd.

– Tað er næstan so, at ein fær illgruna um, at tey, sum vilja hava mentanarhús, við vilja dylja kostnaðin, so byggingin verður gjøgnumførd, heldur hon.

RINGVIRKNINGAR KOMA EISINI AV FÓTBÓLTI

Men uttan mun til grundgevingarnar, so er ongin granskning, sum bendir á, at leiðin til vøkstur krevur at ganga gjøgnum mentan ella mentanarhús.

Knut Vareide og Lars Ueland Kobro frá Telemarksforskning í Bø hava kannað hagtølini, og teir siga, at hagtølini vísa ongan samanhag millum tilflyting og nógva mentan. Støð, har fólk hava nógv at ganga til, uppliva ikki tilsvarendi størri tilflyting. Hetta halda teir báðir granskararnir er áhugavert. Tað visir seg, at tá »kreativi klassin« ger av at flyta út um stórbýirnar, leggur hann ikki dent á mentan. Tey kreativu, sum vilja út í útjaðarin, lokkast ikki av mentanartilboðum, men hava onnur parametur.

So – mentanartilboð og dýr hús økja ikki fólkatálið.